

Kordala, Tomasz

Zenon Ihnatowicz - płocki esperantysta

Nasze Korzenie 2, 73-74

2012

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zenon Ihnatowicz – płocki esperantysta

Na Cmentarzu Katolickim (Miejskim) parafii św. Bartłomieja, przy alei Floriana Kobylińskiego w Płocku znajduje się kamienny grobowiec Zenona Ihnatowicza, płockiego esperantysty¹.

Inskrypcja na płycie nagrobnej informuje, że Zenon Ihnatowicz żył lat 21, zmarł 6 maja 1911 roku. Tu pojawia się problem związany z datą urodzin. Napis na grobie sugeruje rok 1890, tymczasem co innego mówią akta znajdujące się w Archiwum Państwowym w Płocku. I tak z aktu urodzenia² dowiadujemy się, że Zenon Leopold Ihnatowicz (tu rosyjskie brzmienie nazwiska – Ignatowicz) urodził się w 1892 roku. Natomiast w aktach meldunkowych³ widnieje data 25 X/6 XI 1889 roku. Najprawdopodobniej ta ostatnia data jest prawdziwa, a niezgodność z inskrypcją nagrobkową jest tylko pozorna. W chwili śmierci, w maju 1911 roku, Ihnatowicz nie miał ukończonych 22 lat, więc na nagrobku napisano, iż żył lat 21. Data śmierci nie budzi żadnych wątpliwości, bowiem powtarza się zarówno w akcie zgonu⁴, jak i w napisie na płycie grobowca.

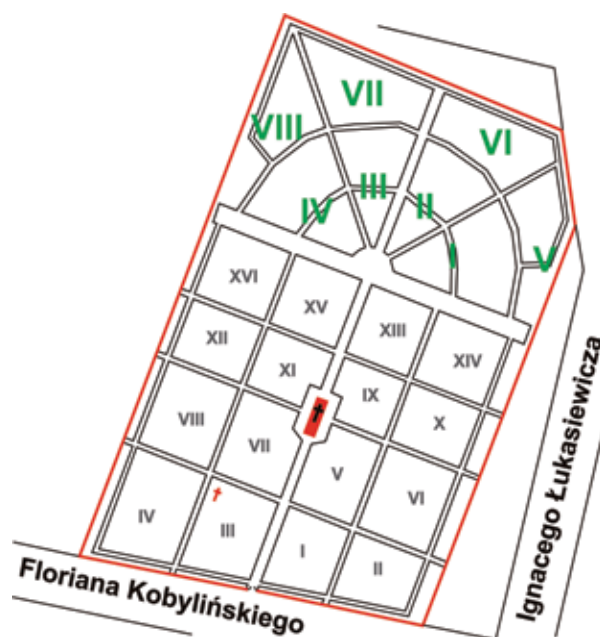
O Zenonie Ihnatowiczu i jego rodzinie dowiadujemy się niewiele z zachowanych źródeł. Na początku lat dziewięćdziesiątych XIX wieku rodzina ta, mająca szlacheckie korzenie, mieszkała w domu przy ulicy Królewieckiej 35 (nr hipoteki 220), należącym do gminy żydowskiej⁵. Ojcem Zenona był Wincenty Ihnatowicz, który urodził się 22 października 1833 jako syn Iwana w mieście Dżisna w guberni wileńskiej⁶. Był on kapitanem 23 Niżowskiego Pułku Piechoty i kapitanem sztabu 21 Muromskiego Pułku Piechoty, który w latach 1863-1889 stacjonował w Płocku. W roku urodzenia swego najstarszego syna – Bogdana Dionizego (1885) – był już na wojskowej emeryturze⁷. Pierwszą żoną Wincentego była Helena z domu Budzyńska, urodzona w 1852 roku w Gąbinie, córka Jana i Marianny Goos, z którą miał zmarłą w niemowlęctwie córkę Marię Helenę (ur. 31 I 1874, zm. 26 V 1874)⁸. Po śmierci żony Heleny w 1876 roku Wincenty ożenił się ponownie, z Walerią Balińską, urodzoną 2 lipca 1856 w Płocku, córką Władysława Franciszka i Franciszki z domu Grodzkiej⁹. Z tego związku urodziło się czworo dzieci: wspomniany Bogdan Dionizy (ur. w 1885 r.), Witolda Anna (1878-1887), Stanisław (ur. i zm. w 1891) i najmłodszy z potomków Wincentego – Zenon Leopold¹⁰. Żoną Bogdana Dionizego Ihnatowicza, który w aktach meldunkowych figuruje jako urzędnik, była Helena z domu Marianowicz, córka Ignacego i Zuzanny, urodzona 13 kwietnia 1875 roku w Jaroszewie¹¹.

Niewątpliwie ważnym epizodem w krótkim życiu Zenona Ihnatowicza było jego zaangażowanie w ruch esperanckim. Na krótko przed śmiercią został on delegatem na kongres powstałego w 1908 roku Światowego Związku Esperanckiego (UEA – Uniwersala Esperanto Asocio)¹². Na istnienie bliskich związków młodego płoczanina z tym ruchem wskazują dwie interesujące inskrypcje na jego grobie, znajdujące się po obu stronach pionowej tablicy na-

grobowej. Na przedniej stronie tablicy widzimy tekst w języku esperanto, umieszczony na gipsowej płycie wmurowanej w piaskowcową tablicę, na tylnej zaś – te same słowa po polsku, wyryte bezpośrednio w piaskowcu. Tekst polski brzmi następująco:

ŚPIJ W SPOKOJU GROBU WIECZNYM
W ŚNIE CICHYM BEZ SNÓW
Z UST SIĘ TWOICH JUŻ NIE ZERWIE
SKARGA CICHYCH SŁÓW,
TWOJEJ DUSZY BEZSŁONECZNY
SKOŃCZYŁ SIĘ JUŻ DZIEŃ...
ZCICHEŁO SERCE. BÓL UKOIŁ
ZIMNY GROBU CIEŃ!
TWOI ESPERANCCY PRZYJACIELE.
ODPOCZYWAJ W WIECZNYM SPOKOJU
NASZ MŁODY PRZYJACIELU.
OD REDAKCJI
„ESPERANTYSTA POLSKI”

Płocki grobowiec Zenona Ihnatowicza został wykonany z piaskowca, na ceglanej podmurówce. Jego obecny stan zachowania nie jest dobry. Brakuje krzyża wieńczącego nagrobek i medalionu z fotografią zmarłego. Korzenie rosnących tuż obok trzech dużych drzew spowodowały silne przechylenie grobowca. Przed całkowitym przewróceniem prowizorycznie zabezpieczono go drutem rozciągniętym pomiędzy żelaznym kikutem po podstawie krzyża i pobliskim drze-

Lokalizacja grobu Zenona Ihnatowicza (czerwony krzyżyk) na cmentarzu przy al. Kobylińskiego.

Przednia strona tablicy nagrobnej z inskrypcją w języku esperanto.

Tylna strona tablicy nagrobnej z inskrypcją w języku polskim.

fotografie K. Matusiak

Częściowo zniszczona tablica z grobu Wincentego Ihnatowicza.

wem. Ponadto u stóp grobowca tkwi odwrócony do góry nogami duży fragment tablicy nagrobnej zmarłego w 1902 roku kapitana armii rosyjskiej Wincentego Ihnatowicza, ojca Zenona. Prawdopodobnie obydwaj po śmierci spoczęli obok siebie. Proponuję, aby część środków zebranych podczas tegorocznej akcji Ratujmy Płockie Powązki przeznaczyć na konserwację tego interesującego grobu.

Warto jeszcze wspomnieć, iż w Płocku u schyłku XIX wieku urodził się inny esperantysta, Włodzimierz Pfeiffer (1890-1941). Do ruchu esperanckiego przystąpił on w 1908 roku, po czterech latach od przeniesienia się na stałe do Łodzi. Pfeiffer zasłynął nie tylko jako łódzki esperantysta, lecz także jako księgarz, fotograf, bibliofil i miłośnik Łodzi¹³.

Piękne, sięgające początku XX wieku, tradycje ruchu esperanckiego w Płocku są żywe do dnia dzisiejszego. Obecnie ich wielką kontynuatorką jest znana w Polsce esperantystka, a zarazem ceniona w naszym mieście działaczka społeczno-kulturalna, laureatka plebiscytu na Płoczanina Roku 2011, Hanna Witt-Paszta. ■

1. Dziękuję uprzejmie koleżance Gabrieli Nowak za dokonanie kwerendy w Archiwum Państwowym w Płocku.
2. Archiwum Państwowe w Płocku (dalej APP), Akta stanu cywilnego parafii rzymskokatolickiej Płock (dalej ASC), 1892, nr aktu urodzenia 164.
3. APP, Akta miasta Płocka (dalej AMP), sygnatura 28494 (dla ulicy Królewieckiej 35).
4. APP, ASC, 1911, nr aktu zgonu 141.
5. APP, AMP, sygnatura 28494.
6. APP, ASC, 1902, nr aktu zgonu 24.
7. APP, ASC, 1885, nr aktu urodzenia 378.
8. APP, ASC, 1874, nr aktu urodzenia 101, nr aktu zgonu 130; 1876, nr aktu zgonu 70.
9. APP, ASC, 1856, nr aktu urodzenia 135; 1887, nr aktu zgonu 236; AMP, sygnatura 28494.
10. APP, ASC, 1885, nr aktu urodzenia 378; 1887, nr aktu zgonu 236; 1891, nr aktu urodzenia 166, nr aktu zgonu 174; 1892, nr aktu urodzenia 164; AMP, sygnatura 28494.
11. APP, AMP, sygnatura 28494.
12. „Esperantysta Polski”, 1911, nr 4 (49), s. 72.
13. J. Krakowiak, *Od Fiszera do „Pegaza”. 123 lata łódzkiej księgarni*, Łódź 2005, s. 43; J. Golec, *Słownik biograficzny esperantystów polskich*, Cieszyn 2010, s. 172.

Grób Zenona Ihnatowicza; fot. K. Matusiak.

